

Nr 159.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående understöd åt änkor och barn efter vissa till följd av explosioner vid Stockholms tygstations laboratorium samt Åkers krutbruk omkomna personer; given Stockholms slott den 16 april 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

dels att tygunderofficeren C. A. Skoglunds änka Hilda Kristina Skoglund, född Svendsdotter, tygarbetaren E. Borgs änka Kristina Elisabeth Borg, född Hjelm, tygarbetaren J. A. Jakobssons änka Kristina Albertina Jakobsson, född Grönberg, tygarbetaren J. A. Rödings änka Charlotta Röding, född Johansdotter, tygarbetaren C. J. Svedberg Lantz' änka Karolina Lantz, född Karlsdotter, tygarbetaren J. Jonsson Westholms änka Sofia Matilda Westholm, född Karlsson, samt tygarbetaren J. G. Tunlunds änka Karolina Wilhelmina Tunlund, född Karlsson, må under sin återstående livstid, så länge de förbliva i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, änkan Skoglund av 300 kronor och en var av de övriga av 400 kronor, att utgå från och med den 1 mars 1915;

dels att tygarbetaren E. Borgs efterlevande minderåriga barn Nils Gustaf Edvard, Märta Elisabeth och Karl Erik samt tygarbeterskan Anna Elvira Boströms efterlevande minderåriga son Nils Axel Folkard må intill uppnådd ålder av 18 år å allmänna indragningsstaten uppbära en var ett årligt understöd av 200 kronor, att utgå från och med den 1 mars 1915,

dels ock att arbetaren vid Åkers krutbruk A. F. Lundbergs efterlevande änka Matilda Charlotta Lundberg, född Karlsson, samt minderåriga döttrar Edit Eugenia och Elvira Elisabet må, utöver dem på grund

av lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillkommande livränta och understöd, från och med innevarande år å allmänna indragningsstaten uppbära: änkan Lundberg under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, en årlig pension av 280 kronor, dottern Edit Eugenia ett årligt understöd av 200 kronor intill uppnådd ålder av 18 år samt dottern Elvira Elisabet ett årligt understöd av 140 kronor intill uppnådd ålder av 15 år och därefter ett årligt understöd av 200 kronor intill uppnådd ålder av 18 år.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

B. B. E. Mörcke.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16
april 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke anmälde två särskilda, av arméförvaltningens artilleridepartement gjorda framställningar om understöd åt vissa efterlevande efter vid explosioner vid Stockholms tygstations laboratorium och Åkers krutbruk omkomna personer samt yttrade därvid följande:

»Uti underdånig skrivelse den 1 mars 1915 har *arméförvaltningens artilleridepartement* anmält, att den 11 februari 1915 vid Stockholms tygstations laboratorium inträffat en explosion, vid vilken sju av de därstädes med arbete sysselsatta personerna omkommit, nämligen tygunderofficeren, svärdsmanen Carl August Skoglund, tygarbetarna Edvard Borg, Johan Alfred Jakobsson, Johan August Röding, Carl Johan Svedberg Lantz och Johannes Jonsson Westholm samt tygarbeterskan Anna Elvira Boström. Vidare hade tygarbetaren Johan Gustaf Tunlund,

Framställning
om understöd
åt de efter-
levande efter
vid explosio-
nen vid Stock-
holms tyg-
stations labo-
ratorium om-
komna.

som vid samma tillfälle erhållit svåra skador och därför vårdats å Serafinerlasarettet, den 25 sistlidne februari därstädes i följd av berörda skador avlidit. Då de omkomnas efterlevande närmaste anhöriga genom försörjarnes frånfälle råkat i ekonomiskt brydsamma omständigheter och olyckshändelsen inträffat under arbete i kronans tjänst, hade departementet ansett, att dem borde beredas något ekonomiskt understöd, helst såsom pension. Av den för sådant ändamål genom tygmästaren i Stockholm verkställda utredning framginge följande:

Tygunderofficeren Skoglund, vilkens avlöningsförmåner år 1914 utgjort tillhoppa 3,142 kronor 50 öre, däri inberäknat inkvarteringsbidrag 300 kronor, efterlämnade änka Hilda Kristina, född Svendsdotter den 8 juni 1859, samt fem barn. Änkan vore sjuklig och oförmögen till annat än lättare arbete i hemmet. Av barnen vore tre helt eller delvis själförsörjande, men en dotter om 19 år hade uppgivits såsom oförsörjd. Av barnen hade ej något för närvarande sådan ställning, att det kunde bidraga till moderns uppehälle. Boets tillgångar och skulder motsvarade ungefär varandra.

Tygarbetaren (skrivbiträdet) Borg, vilkens avlöning år 1914 utgjort 1,600 kronor 58 öre, efterlämnade i medellös ställning änka Kristina Elisabeth, född Hjelm den 6 november 1874. Då hon enligt läkarintyg lede av dubbelsidig lungtuberkulos med betydande förändringar å vänstra lungan, hade hon beviljats inträde å Hålahults sanatorium. Makarna hade tre minderåriga barn, Nils Gustaf Edvard född den 3 oktober 1910, Märta Elisabeth född den 5 november 1912 och Karl Erik född den 3 mars 1914. Familjen hade ej efter mannen andra tillgångar än det till 600 kronor uppskattade lösöreboet. Änkan vore för närvarande urstånd-satt att försörja barnen eller ens ägna dem tillsyn.

Tygarbetaren Jakobsson, vilkens avlöning år 1914 utgjort 1,623 kronor 31 öre, efterlämnade änka Kristina Albertina, född Grönberg den 23 september 1849. Hon vore sjuklig och oförmögen till annat än lättare arbete i hemmet och kunde för närvarande icke erhålla bidrag till uppehälle av barnen, av vilka två, ehuru 27 respektive 22 år gamla, icke kunde helt försörja sig själva, vartill komme en dotterdotter, som morföräldrarna måst omhändertaga. Några andra tillgångar än ett obetydligt lösörebo funnes icke.

Tygarbetaren Röding, vilkens avlöning år 1914 utgjort 1,703 kronor 77 öre, efterlämnade änka Charlotta, född Johansdotter den 19 maj 1853. Hon lede av hjärtfel och nervlidande samt vore oförmögen till annat än lättare arbete i hemmet. Den ekonomiska ställningen hade uppgivits såsom någorlunda välbärgad.

Tygarbetaren Lantz, vilkens avlöning år 1914 utgjort 1,729 kronor 20 öre jämte naturaförmåner, uppskattade till 350 kronor, efterlämnade i medellös ställning änkan Karolina, född Karlsdotter den 8 april 1856, samt sju barn, av vilka fem vore självförsörjande. Änkan vore oförmögen till annat än lättare arbete i hemmet, varjämte en dotter, Ada Karolina, född den 13 augusti 1887, som vistades i hemmet, till följd av sjukdom (lungtuberkulos) icke kunde försörja sig själv och en annan dotter, Agnes Josefina, född den 21 augusti 1897, som jämväl vistades i hemmet, endast delvis kunde bidraga till sitt uppehälle. Intet av barnen vore för närvarande i stånd att bidraga till moderns uppehälle.

Tygarbetaren Westholm, vilkens avlöning år 1914 utgjort 1,497 kronor 36 öre, efterlämnade i medellös ställning änkan Sofia Matilda, född Karlsson den 11 maj 1855. Hon vore sedan 36 år tillbaka sjuklig och oförmögen till annat än lättare arbete i hemmet. Makarna hade två självförsörjande barn om 33 och 39 år, vilka dock för närvarande icke kunde bidraga till moderns uppehälle.

Tygarbeterskan Boström, vilkens avlöning år 1914 utgjort 949 kronor 82 öre, efterlämnade sonen Nils Axel Folkard, född den 22 februari 1913, vilken upptagits av moderns i torftiga omständigheter varande föräldrar, som därför av modern uppburit en månatlig ersättning av 15 kronor. Den avlidna hade även, om än i ringa mån, bidragit till föräldrarnas uppehälle. Hon efterlämnade ej några tillgångar.

Tygarbetaren Tunlund, vilkens avlöning år 1914 utgjort 1,991 kronor 15 öre jämte naturaförmåner, uppskattade till 350 kronor, efterlämnade i medellös ställning änkan Karolina Wilhelmina, född Karlsson den 12 december 1860, samt två helt eller delvis självförsörjande barn om 24 och 27 år, vilka dock för närvarande icke kunde bidraga till moderns uppehälle. Änkan vore sedan flera år sjuklig och oförmögen till annat än lättare arbete i hemmet.

Av de så sorgligt omkomna efterlämnade endast tygarbetaren Röding några kontanta besparingar. Dessa uppginge till 7,000 kronor, varav avkastningen dock vore otillräcklig för betäckande av änkans levnadskostnader. För de övrigas efterlevande vore ställningen ytterst bekymmersam. Artilleridepartementet ansåge därför, att det understöd i form av pension, varpå de omkomnas änkor finge anses hava berättigade anspråk, borde för en var av dem utgå med samma belopp, och föresloge departementet med anledning av de förhållanden, varunder behovet av understöd tillkommit, ett pensionsbelopp av 500 kronor. Såsom bidrag till underhåll och uppfostran av de minderåriga barn, som tygarbetaren Borg och tygarbeterskan Boström efter-

lämnat, ansåge departementet ett belopp av 180 kronor för vart och ett lämpligt att årligen utgå till fyllda 18 år. Vål hade en ålder av 15 år förut uppställts såsom gräns, men det syntes under nuvarande förhållanden föga möjligt för barn vid nämnda ålder att kunna försörja sig själva. En åldersgräns av 18 år för understöd åt minderåriga hade ock, såsom departementet inhämtat, i flera fall bestämts av enskilda institutioner.

Med anledning av vad sålunda anförts, hemställde departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningsstaten dels åt en var av änkor Hilda Kristina Skoglund, Kristina Elisabeth Borg, Kristina Albertina Jakobsson, Charlotta Röding, Karolina Lantz, Sofia Matilda Westholm och Karolina Wilhelmina Tunlund bevilja en årlig pension av 500 kronor, att beräknas och utgå från och med den 1 mars 1915, så länge hon levde såsom änka, dels ock åt ett vart av änkan Borgs tre minderåriga barn Nils Gustaf Edvard, Märta Elisabeth och Karl Erik samt Anna Elvira Boströms minderårige son Nils Axel Folkard bevilja ett årligt understöd av 180 kronor, att utgå från samma tid till dess det uppnått 18 år ålder.

Uti häröver den 23 mars 1915 avgivet underdånigt utlåtande har *statskontoret* framhållit, att det icke syntes kunna råda någon tvekan i fråga om statens plikt att ekonomiskt understödja de efterlevande närmaste anhöriga efter dem, som genom ifrågavarande olyckshändelse under arbete i kronans tjänst omkommit. Endast beträffande de föreslagna ersättningsbeloppen kunde någon erinran ifrågakomma. Visserligen torde änkor och barn efter de omkomna, med undantag möjligen för tygunderofficeren Skoglunds änka, vara berättigade till ersättning enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete; men den sålunda bestämda ersättningen, som vore avpassad att kunna utgöras även av mindre bärkraftiga arbetsgivare, kunde icke anses tillfredsställande i ett fall sådant som det föreliggande och med hänsyn till statens resurser såsom arbetsgivare. Beträffande de ersättningsbelopp, som i förevarande fall borde utgå, syntes det statskontoret, som om god ledning för bestämmandet skulle finnas i de beslut, varigenom 1902 års riksdag beviljat ersättning till de efterlevande anhöriga till vissa personer, vilka i tjänst hos aktiebolaget Bofors-Gullspång omkommit genom olyckshändelse vid en provskjutning vid Bofors för statens räkning. Änkan efter en vid nämnda tillfälle omkommen arbetare tillerkändes en årlig pension av 400 kronor och makarnas minderårige son 200 kronor årligen till uppnådd ålder av 18 år. Såvitt statskontoret kunde finna, föreläge icke anledning att

i nu förevarande fall avvika från de belopp, som sålunda under likartade omständigheter ansetts skäliga. För sin del hölle alltså statskontoret före, att pensioner till nämnda belopp borde genom framställning till riksdagen beredas änkor och barn efter de vid ifrågavarande olyckshändelse omkomna personer, dock med ett undantag. Tygunderofficeren Skoglunds änka vore nämligen berättigad att från arméns nya änke- och pupillkassa åtnjuta pension till årligt belopp av 300 kronor; och härtill hade staten lämnat bidrag i form av anslag till kassan, motsvarande enligt 1883 års riksdags fortfarande gällande beslut $1\frac{1}{2}$ % årligen å summan av de löner och beklädnadsbidrag, vilka författningsenligt kunde läggas till grund för bestämmande av fyllnadspensioner åt delägare i arméns pensionskassa. Då änkan Skoglund sålunda redan vore i åtnjutande av med statsbidrag åstadkommet underhåll, syntes det statskontoret, som om det ytterligare understöd, som billigtvis borde henne tillkomma, kunde inskränkas till 300 kronor årligen, varigenom hon, oberäknat det understöd hon, enligt vad handlingarna gåve vid handen, kunde komma att erhålla från enskild pensionskassa, skulle i pensionsförmåner, som helt eller delvis bekostades av staten, uppbära 600 kronor årligen. Mot det av arméförvaltningens artilleridepartement framlagda förslaget i övrigt hade statskontoret icke något att erinra.

Den 24 augusti 1911 inträffade vid Åkers krutbruk en gasexplosion, varvid arbetaren Arvid Fredrik Lundberg, född den 31 augusti 1879 och anställd vid krutbruket sedan år 1904, omkom, efterlämnande änka Mathilda Charlotta, född Karlsson den 28 mars 1878, samt döttrarna Edit Eugenia, född den 27 november 1899, och Elvira Elisabet, född den 18 februari 1902.

Framställning
rörande
understöd åt
arbetaren vid
Åkers krut-
bruk A. F.
Lundbergs
efterlevande.

Uppå arméförvaltningens hemställan om understöd i enlighet med lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillerkände Kungl. Maj:t enligt brev den 15 december 1911 änkan en årlig livränta av 120 kronor och vart och ett av barnen ett årligt belopp av 60 kronor till dess det uppnått 15 års ålder.

Med åberopande av förenämnda framställning om utverkande hos riksdagen av pensioner och understöd åt de närmaste anhöriga efter de vid explosionen vid Stockholms tygstations laboratorium omkomna, har nu *arméförvaltningens artilleridepartement* i underdånig skrivelse den 20 mars 1915 förklarat sig anse, att änkan Lundberg och hennes minderåriga barn borde komma i åtnjutande av samma fördelar,

då de omständigheter, varunder arbetaren Lundberg omkommit, vore likartade med vad som ägt rum vid nyssberörda explosion. Enligt vad ordföranden i Åkers församlings kommunalnämnd intygat, kunde änkan Lundberg, som vore sjuklig, icke genom eget arbete och med den livränta, hon efter mannens död av statsmedel uppbure, försörja sig och sina barn, varför hon sedan den 1 oktober 1913 erhållit husrum på kommunens bekostnad. Departementet hemställde med anledning härav, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningstaten bevilja änkan Lundberg en årlig pension av 500 kronor, att utgå från och med innevarande år, så länge hon levde såsom änka, samt en var av döttrarna Edit Eugenia och Elvira Elisabet ett årligt understöd av 180 kronor, att utgå från samma tid till dess hon uppnått 18 års ålder.

Därest departementets förestående hemställan skulle bifallas, ansåge departementet förordnande böra meddelas om upphörande av utbetalning av den till änkan Lundberg nu utgående livräntan och det för hennes minderåriga barn beviljade årliga understödet.

Statskontoret har uti den 23 mars 1915 avgivet underdånigt utlåtande, under återopande av vad statskontoret anført i sitt ovannämnda utlåtande angående understöd till änkor och barn efter de till följd av explosion vid Stockholms tygstations laboratorium omkomna personer, med tillstyrkande i övrigt av nu förevarande förslag, förordat, att pensionsbeloppet finge bestämmas för änkan till 400 kronor årligen och för vardera av döttrarna till 200 kronor samt att, då änkan och döttrarna redan på grund av lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete förklarats berättigade änkan till en livränta å 120 kronor och vardera dottern till ett årligt belopp av 60 kronor intill uppnådd ålder av 15 år, dem måtte genom framställning till riksdagen beredas: änkan en tilläggspension å 280 kronor, dottern Edit Eugenia, som nyligen uppnått 15 års ålder, ett årligt understöd av 200 kronor intill uppnådda 18 år samt dottern Elvira Elisabet dels en förhöjning i nuvarande understöd med 140 kronor årligen intill uppnådd ålder av 15 år, dels ock därefter intill uppnådd ålder av 18 år ett årligt understöd av 200 kronor.

Departements-
chefen.

I likhet med vederbörande myndigheter anser även jag, att staten bör genom beviljande av årliga pensioner till skäligen belopp ekonomiskt understödja efterlevande änkor och minderåriga barn till de genom explosionsolyckan vid Stockholms tygstations laboratorium omkomna

personerna. Med hänsyn till vad statskontoret anført, torde pensionsbeloppen böra bestämmas för änkan Skoglund till 300 kronor och för en var av övriga änkor till 400 kronor om året samt för minderårigt barn till 200 kronor om året intill uppnådd 18 års ålder.

Då enligt vad upplyst blivit, arbetaren Lundberg ljutit döden under liknande omständigheter, som de genom förenämnda explosionsolycka omkomna personer, synes det mig med rättvisa och billighet överensstämmande, att hans efterlevande änka och minderåriga barn komma i åtnjutande av enahanda understöd som änkor och minderåriga barn efter nyssnämnda personer. Beträffande sättet för understödets utgående ansluter jag mig till vad statskontoret härutinnan föreslagit.

Jag får alltså hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

dels att tygunderofficeren C. A. Skoglunds änka Hilda Kristina Skoglund, född Svendsdotter, tygarbetaren E. Borgs änka Kristina Elisabeth Borg, född Hjelm, tygarbetaren J. A. Jakobssons änka Kristina Albertina Jakobsson, född Grönberg, tygarbetaren J. A. Rödings änka Charlotta Röding, född Johansdotter, tygarbetaren C. J. Svedberg Lantz' änka Karolina Lantz, född Karlsdotter, tygarbetaren J. Jonsson Westholms änka Sofia Matilda Westholm, född Karlsson, samt tygarbetaren J. G. Tunlunds änka Karolina Wilhelmina Tunlund, född Karlsson, må under sin återstående livstid, så länge de förbliva i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension, änkan Skoglund av 300 kronor och en var av de övriga av 400 kronor, att utgå från och med den 1 mars 1915,

dels att tygarbetaren E. Borgs efterlevande minderåriga barn Nils Gustaf Edvard, Märta Elisabeth och Karl Erik samt tygarbeterskan Anna Elvira Boströms efterlevande minderåriga son Nils Axel Folkard må intill uppnådd ålder av 18 år å allmänna indragningsstaten uppbära en var ett årligt understöd av 200 kronor, att utgå från och med den 1 mars 1915,

dels ock att arbetaren vid Åkers krutbruk A. F. Lundbergs efterlevande änka Matilda Charlotta Lundberg, född Karlsson, samt minderåriga döttrar Edit Eugenia och Elvira Elisabet må, utöver dem på grund av lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete tillkommande livränta och understöd, från och med innevarande år å allmänna indragningsstaten uppbära: änkan Lundberg under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, en årlig pension av 280 kronor, dottern Edit Eugenia ett årligt understöd av 200 kronor intill uppnådd ålder av 18 år samt

dottern Elvira Elisabet ett årligt understöd av 140 kronor intill uppnådd ålder av 15 år och därefter ett årligt understöd av 200 kronor intill uppnådd ålder av 18 år.»

Till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Harald Wiens.